

<p>درس سوم</p>	<p>باسمه تعالی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب دین و زندگی (1) پایه دهم (رشته انسانی) طراح: خدیجه هاشمی</p>
-----------------------	--------------------	---

عنوان / موضوع : خود حقیقی (بعد روحانی)

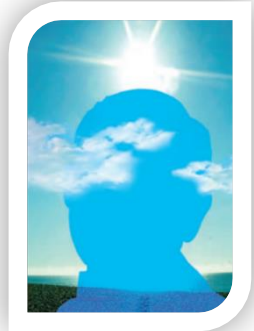
اهداف یادگیری : هدف کلی: هدف کلی درس: شناخت بعد غیر مادی وجود انسان به عنوان خود حقیقی

اهداف رفتاری: از دانش آموز انتظار می رود در پایان این درس بتواند:

- 1- ابعاد وجودی انسان را بیان کند.
- 2- ویژگی های بعد جسمانی و روحانی را توضیح دهد.
- 3- دلایل دانشمندان را برای وجود بعد روحانی توضیح دهد.
- 4- رؤیای صادقانه را توضیح دهد.

چکیده :

- وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است.
- بُعد جسمانی تجزیه و تحلیل می پذیرد و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است در مقابل، بُعد روحانی متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند.
- قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش "من" ثابت، بنا شده اند.
- ثابت بودن خود و رؤیای صادقانه دلایلی است که دانشمندان برای وجود بعد روحانی ذکر می کنند.
- نمونه هایی از رؤیاهای صادقانه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف ذکر نموده است که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

توضیح درس

وجود انسان از دو بُعد **جسمانی** و **روحانی** تشکیل شده است؛

1. بعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است.
2. بعد روحانی و غیرجسمانی انسان، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد.

دلایلی که دانشمندان برای وجود بعد روحانی ذکر می کنند؛

1. **ثابت بودن خود:** وقتی به خاطر می آورم که در فلان زمان مرتکب خطایی شده ام، عذاب و جدان می گیرم و خود را ملامت می کنم. این نشان می دهد که رفتار گذشته ام را از خود می دانم و از هم اکنون برای آینده ام برنامه ریزی می کنم. بنابراین، هرکس گرچه در طول زندگی حالات گوناگون پیدا می کند، اما یک محور ثابت دارد که به پشتوانه آن، کارهای گذشته و حال و آینده را به خود نسبت می دهد. اگر شخصیت یا من انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض می شد در صورتی که شخصیت و من انسان ثابت است، پس شخصیت و من انسان وابسته به روح اوست.

2. **رؤیای صادق:** انسان در رؤیای صادق از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، درحالی که جسم او در رختخواب است، در واقع روح انسان است که به گذشته و آینده می رود و صحنه هایی را می بیند که رخ داده یا رخ خواهد داد.

- **اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن:** نمونه هایی از رؤیاهای صادق را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف ذکر نموده است که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

● قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر پایه پذیرش "من" ثابت، بنا شده اند. اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که او را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گرچه سنی از او گذشته و ظاهرش تغییر کرده است.

● هرکس درک روشنی از "خود" دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به "من" می کند به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد.

● غیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به "روح" تعبیر شده است. بعد روحانی به انسان توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به انسان می بخشد. همین بُعد است که فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند و اگر به فضیلت ها آراسته شود، به خداوند تقرّب پیدا می کند و اگر به رذیلت ها تن دهد، تا اعماق جهنم سقوط می کند.

*****

شعر:

شعر زیر را توضیح دهید.

جان بلندی داشت تن پستی ز خاک
مجتمع شد خاک پست و جان پاک
چون بلند و پست باهم یار شد
آدمی اعجوبه اسرار شد

روح بلند و وسیع انسان موقع آفرینش، با جسم پست و خاکی انسان مخلوط شد و به هم پیوستند و به خاطر اینکه دو عنصر متضاد، یعنی روح بلند و جسم پست در کنار هم قرار گرفتند، موجود عجیب و اسرار آمیز انسان بوجود آمد.

پاسخ سوالات اندیشه و تحقیق و بررسی:

1- منظور از خود حقیقی چیست؟ این خود چه ویژگی هایی دارد؟

پاسخ: خود حقیقی همان "روح انسان" است که با حوادث و تغییرات جسم، تغییر نمی کند و همیشه ثابت است و برای اثبات آن به هیچ گونه استدلالی نیاز نیست و خود حقیقی دارای حیات و آگاهی حقیقی است و این آگاهی و حیات را حتی بعد از مرگ نیز از دست نمی دهد و به ما توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد.

2- خود حقیقی چگونه با موضوع قضاوت ارتباط پیدا می کند؟

پاسخ: اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که او را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گرچه سنی از او گذشته و ظاهرش تغییر کرده است.

3- به نظر شما افزایش بی رویه ی تعداد باشگا ها ی زیبایی اندام و یا آرایشگا ها و سالن های زیبایی در جامعه ی امروز، نشان از فراموشی چه حقیقتی دارد؟

پاسخ: بیانگر این است که انسان امروزی، خود حقیقی یعنی روح خود را فراموش کرده و تمام توجهش به جسم و ظواهر آن است.

سؤالات امتحانی:

الف) درستی یا نادرستی عبارات زیر را با (ص/غ) مشخص کنید:

1. بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد. (.....)
2. قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش "من" ثابت، بنا شده اند. (.....)
3. انسان در رؤیای صادقه از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود. (.....)
4. شخصیت و من انسان وابسته به جسم اوست و در دوران عمر بارها عوض می شود. (.....)

ب) جملات زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید:

5. وجود انسان از دو بُعد ..... و ..... تشکیل شده است.
6. غیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به ..... تعبیر شده است.
7. حقیقت ثابت و تغییر ناپذیر انسان وابسته به ..... ما است.
8. نشانه ها و دلایل دانشمندان بروجود بعد روحانی انسان ..... و ..... می باشد.
9. بعد ..... به ما توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد.

ج) سؤالات چهار گزینه ای:

10. همه گزینه ها به جز گزینه ..... در مورد بعد روحانی صحیح اند.

الف). بعد روحانی توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به انسان می بخشد.

ب) بعد روحانی به انسان توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد.

- ج) به دنبال کمالات محدود است □
- د) بُعد روحانی بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد. □
11. منظور از خود حقیقی چیست؟
- الف) خود حقیقی همان "روح انسان" است که با حوادث و تغییرات جسم، تغییر نمی کند. □
- ب) در اثبات خود حقیقی به استدلال نیاز است. □
- ج) خود حقیقی دارای حیات و آگاهی حقیقی است. □
- د) گزینه الف و ج. □
- د) به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:
12. ابعاد وجودی انسان را نام ببرید؟
13. دو مورد از ویژگی بعد جسمانی انسان را بنویسید؟
14. چه دلایلی دانشمندان بر بعد روحانی انسان ذکر کرده اند، فقط نام ببرید؟
15. قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر چه پایه ای بنا شده است؟
16. منظور از رؤیاهای صادقانه چیست؟
17. دلیلی برای اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن ذکر کنید؟
- و) به سوالات زیر پاسخ تشریحی دهید:
18. ابعاد وجودی انسان را نام برده و توضیح دهید؟
19. دلایلی که دانشمندان برای وجود بعد روحانی ذکر می کنند نام برده و توضیح دهید؟
20. قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر چه پایه ای بنا شده است، توضیح دهید؟
21. آیا انسان در اثبات وجود خود نیاز به استدلال دارد، توضیح دهید؟
22. اشخاصی که قسمت هایی از بدن خود را در حادثه ای از دست می دهند، آیا هویت خود را نیز از دست می دهند؟ و نشانگر چیست؟
23. در فرهنگ دینی، غیر از بُعد جسمانی، چه بعد دیگری داریم و چه ویژگی های دارد؟

معنای واژگان:

1. متلاشی: از بین رفتن.

2. رذیلت: فرومایگی، پستی رذیلت های اخلاقی: خلق و خوی زشت و ناشایسته.

3. فضیلت: برتری، صفت نیکو.

4. تقرّب: نزدیکی.

سؤالات واگرا:

- ✓ به نظر شما بعد از مرگ روح چگونه به حیات خود ادامه می دهد؟
- ✓ یک دقیقه قبل از مرگ چه اتفاقاتی برای انسان رخ می دهد؟
- ✓ به نظر شما در لحظه مرگ چگونه روح از بدن جدا می شود؟
- ✓ به نظر شما در وضعیت کما و بیهوشی عمیق، برای روح انسان چه اتفاقاتی رخ می دهد؟

پاسخنامه سؤالات:

- 1- ص
- 2- ص
- 3- ص
- 4- غ
- 5- جسمانی. روحانی.
- 6- روح
- 7- روح
- 8- ثابت بودن خود، خواب و رؤیا.
- 9- روحانی.
- 10- ج
- 11- د
- 12- وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است.
- 13- بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد و سرانجام فرسوده و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است.
- 14- دو دلیل؛ الف: ثابت بودن خود ب: خواب و رؤیا
- 15- قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد نیز بر پایه پذیرش "من" ثابت، بنا شده اند.
- 16- برخی از خوابها، خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند، یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آنجا را ندیده ایم و بعدها که به آنجا می رویم، آنچه را در خواب دیده بودیم، در خارج مشاهده می کنیم. انسان در این قبیل خواب ها که به آن "رؤیای صادق" می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود.

17- نمونه هایی از رؤیاهای صادقانه را قرآن کریم در ماجرای حضرت یوسف ذکر نموده است که خود دلیلی است بر اصالت رؤیاهای راستین از دیدگاه قرآن.

18- وجود انسان از دو بُعد جسمانی و روحانی تشکیل شده است؛ بُعد جسمانی و مادی انسان، مانند سایر اجسام و مواد، تجزیه و تحلیل می پذیرد و سرانجام فرسوده و متلاشی می گردد و به مکان و زمان نیازمند و محدود است در مقابل، بُعد روحانی و غیرجسمانی انسان تجزیه و تحلیل نمی پذیرد، متلاشی نمی شود و بعد از مرگ بدن، باقی می ماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمی دهد.

19- الف: ثابت بودن خود: وقتی به یاد می آورم که در فلان سال به بنده ای از بندگان خدا خدمتی کرده ام، احساس خوشحالی می کنم و وقتی به خاطر می آورم که در فلان زمان مرتکب خطایی شده ام، خود را ملامت می کنم و از خدا می خواهم به من کمک نماید تا گذشته ام را جبران کنم. اینها می رساند که رفتار گذشته ام را از خود می دانم و از هم اکنون برای آینده ام برنامه ریزی می کنم. بنابراین، هرکس این را در درون خود می یابد که گرچه در طول زندگی حالات گوناگون پیدا می کند اما یک محور ثابت دارد که به پشتوانه آن می گوید: گذشته آنگونه بودم و اکنون اینگونه هستم. می دانیم که بدن انسان مدام در حال تجزیه و تحلیل و بازسازی است اگر شخصیت یا من انسان وابسته به جسم او باشد، باید در دوران عمر بارها عوض شده و به شخص دیگری تبدیل شده باشد، در صورتی که چنین نیست و در واقع شخصیت و من انسان وابسته به روح اوست.

ب. خواب و رؤیا: هرکدام از ما هنگام خواب، رؤیاهایی را مشاهده می کنیم. اما برخی از خوابها، خبر از حوادث گذشته یا رویدادهای آینده می دهند، یا نشان دهنده مکانی هستند که هرگز در بیداری آنجا را ندیده ایم و بعدها که به آنجا می رویم، آنچه را در خواب دیده بودیم، در خارج مشاهده می کنیم. انسان در این قبیل خوابها که به آن "رؤیای صادقانه" می گویند، از ظرف زمان و مکان خود خارج می شود و به زمانی در گذشته یا در آینده می رود، درحالی که جسم او در رختخواب است و چشم و گوش او چیزی نمی بیند و نمی شنود، در واقع روح انسان که فراتر از زمان و مکان می باشد.

20- قوانین و مقررات جامعه و روابط بین افراد بر پایه پذیرش "من" ثابت، بنا شده اند؛ اگر از شخصی که بیست سال قبل کتابی نوشته یا یک قانون علمی را کشف کرده یا خدماتی به جامعه عرضه نموده است، اکنون تجلیل می کنیم و یا اگر کسی را که بیست سال قبل، به جنایتی دست زده و اکنون دستگیر شده است، محاکمه و مجازات می کنیم، بدان جهت است که آنان را همان انسان بیست سال قبل می دانیم، گرچه سنی از آنان گذشته و ظاهرشان تغییر کرده است.

21- هرکس درک روشنی از "خود" دارد و در اثبات وجود چیزی که از آن تعبیر به "من" می کند به هیچ گونه استدلالی احتیاج ندارد. با آنکه در طول زندگی، شکل و قیافه و اعضا و اندام های بدن در حال

تغییر است و جسم امروز من با جسم زمان نوزادی بسیار متفاوت است، اما همان کسی هستم که سالها پیش در فلان روز متولد شدم.

22- برخی انسانها قسمتهایی از بدن خود را در حادثه ای از دست می دهند، اما نه خودشان و نه دیگران، هیچگاه احساس نمی کنند که قدری از هویت و "من" او کم شده باشد و این نشان می دهد که ثبات هویت و "خود" ما ناشی از ثبات اندام های ما نیست.

23- غیر از بُعد جسمانی، بُعد دیگری داریم که در فرهنگ دینی، از آن به "روح" تعبیر شده است. همین بُعد است که به ما توانایی انتخاب و تصمیم گیری می دهد، به دنبال کمالات نامحدود است و توانایی درک واقعیات و تفکر و اندیشه به ما می بخشد. همین بُعد است که فضیلت ها و رذیلت های اخلاقی را کسب می کند و اگر به فضیلت ها آراسته شود، مقرب درگاه خدا و مسجود فرشتگان می شود و اگر به رذیلت ها تن دهد، تا اعماق جهنم سقوط می کند.

ارجاعات :

- 1- قرآن کریم.
- 2- طباطبایی، (علامه) محمد حسین؛ 1392، حیات بعد از مرگ، دفترانتشارات اسلامی.
- 3- کتب درسی دین و زندگی دهم انسانی و مشترک ؛ چاپ 1399.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir